

Posudky J. Mukařovského a J. B. Kozáka na disertační práci Jiřího Veltruského

[archiv]

Uloženy v Archivu Univerzity Karlovy (Fond FF UK, inv.č. 1287, karton 111)

Posudek disertační práce Jiřího Veltruského "Drama".

Práce, kterou kandidát předkládá, vyšla tiskem v I. sv. sborníku "Čtení o jazyce a poesii" r. 1942. Zabývá se jedním ze tří základních druhů básnických, dramatem, dospívajíc v závěru k zajímavé srovnávací charakteristice dramatu, lyriky i epiky. Řadí se tedy k velmi četným pokusům, počínajícím již v řeckém starověku, zjistit podstatu základních druhových rozdílů v básnictví. Pokouší se řešit tento problém prostředky dnešního metodologického pojetí: drama jeví se ~~na~~ jako struktura složek; probírá její složení počínaje složkami jazykovými a konče thematickými. Při tom se přesně omezuje na psaný text, izoluje básnickou strukturu dramatu od prvků vnašených do dramatické výstavby inscenací; toto přesné odlišení se ukazuje během práce jako plodné, neboť jím je autor přiveden k poznání sémantické závažnosti scénických poznámek. Rozbor struktury dramatu začíná Veltruský dramatickým dialogem. Opírá se při tom sice o výsledky badání předchozího, ale dotváří tyto výsledky vlastním přínosem, tak zejména v kapitole o pojmenování v dramatickém dialogu ukazuje jemným rozborem velmi zajímavě, jak dramatické napětí /spatřované obvykle až teprve ve vzájemných vztazích jednotlivých scén, po případě celých aktů/, tkví již v tom, jak různé pojímají jednotlivé dramatické osoby význam jednotlivých slov, po případě vět, a jak různými slovy označují věc touž. Zajímavé pro podstatu dramatickosti je také zjištění, že oscilace mezi akcí a reakcí probíhá v dramatu /vlastně v dramatickém dialogu/ nejen postupně, ale i simultánně, v dimensích prostorových. V kapitole o významovém sjednocení dialogu rozbírá autor prostředky, kterými se v psaném dramatickém textu vytváří mimojazyková situace; ukazuje, že jsou dvojí - jednak přímé popisy, charakteristiky, vypravování, jednak soubory jistých jazykových prostředků charakteristických pro jisté situace předmětné i psychologické /intonace, expirace, syntaktická výstavba vět atd./. Velmi přesně a poučně rozlišuje také dramatickou působivost každého z těchto dvou druhů prostředků, první označuje jako dynamický, druhý jako statický a dovozuje toto své tvrzení na příkladech. V kapitole o "monologu v dramatu a dialogu v lyrice i epice" ukazuje autor, že účast monologičnosti ve výstavbě dramatického textu je mnohem závažnější, než

se obvykle připouští; dále pak dokazuje podstatnou monologickou povahu dialogů v epice a lyrice, která se uplatňuje i tehdy, je-li epický nebo lyrický výtvar cele dialogisován. V kapitole "Dramatická osoba" jsou zejména zajímavé některé postřehy týkající se hierarchie osob a antinomie mezi spontánností a určeností osoby. Kapitola o dramatickém ději určuje autor pojem dějové situace jakožto základní dějové jednotky, zkoumá rozdílný časový charakter děje a dialogu, ukazuje vzájemné napětí mezi dějem a dialogem. V závěrečných poznámkách pokouší se o stanovení vzájemného vztahu dramatu, lyriky a epiky. Pojímá drama jako syntésu obou ostatních druhů; motivuje toto pojetí /jež ovšem má dávnou tradici v minulosti) různostmi vztahu mezi subjektem a objektem v jednotlivých těchto druzích.

Celkem lze o disertační práci Jiřího Meltruského říci, že obsahuje pozoruhodné výsledky vlastního zkoumání a jako disertace je vynikající.

Prof. dr. Jan Mukařovský

Posudek

o disertaci p. Jiří Veltruského
„Drama jako básnické dílo.“

Název této nesporně dobré a vědecké disertace je příliš široký. Kniha, která není první tištěnou prací kandidátovou, jedná pouze o některých aspektech dramatu jakožto uměleckého díla, totiž o základních vlastnostech dramatického dialogu, o výstavbě významových kontextů /nejlepší kapitola /, o významovém sjednocení dialogu, o monologu a dramatické osobě. Vychází v děl Mukařovského, jejichž jasnosti zdaleka nedosahuje, kandidát chápe dramatické dílo především jako dílo slovesné, básnické. To jest jistě významný aspekt dramatu, jenž byl neprávem podceňován; avšak nemyslím, že jest tímto pojetím vyvrácen názor Mostinského s Zichův, že drama (jest ve vlastním smyslu) dílo divadelní a tudíž singulární, nové v každém provedení. Jest až překvapující, jak kandidát zanedbal imaginační / a tím v dobrém nebo špatném smyslu tvůrčí / činnost pouhého čtenáře dramatu, který si vždy představuje děj v čase a prostoru a vytváří /často tak, že si při opětovném čtení vytvoří dějství velmi nepodobná. Uvádím to jen proto, abych zdůraznil, že jeho pojetí pokládám - přes odkaz k t. zv. knižním dramatům - za jednostrannost stejnou jako je názor Zichův. Oba názory platí a patří ke zhodnocení díla. ^{struktura a} Problematika se tím stává ještě mnohem složitější, neboť se čtenář může minouti s intencí autorovou. Ostatně jsou díla, jež svůj divadelní charakter velmi zdůrazňují a nejsou celá bez režijních poznámek. Na druhé straně je někdy těžké čísti na př. Shakespeara bez znalosti divadelní realizace.

Text se jaksi sám nevysvětluje.

Chválím ovšem přitom strukturální stanovisko autorva disertace .
Kniha je plna dobrých, dokonce jemných postřehů. Avšak podání není
šťastné. Četl jsem málo nudnějších knih o zajímavém tematú.

Rozumí se, že svých obsahem předložená práce plně vyhovuje. Je
vědecká a svědčí o sčtetlosti. Míru závilosti na svých vlastních dílech
posoudí nejlépe prof.Mukařovskv.

V Praze, dne 30.května 1946

Jan B. Kozák